

בעודשי"ת

שפע חיים

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר
הגה"ק זצוקללה"ה

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

פרשת וארא תשפ"ד

גליון ב' אלפים ק"ה

שנה מ' • גליון י"ד

יוצא לאור ע"י

מכון הוצאה לאור "שפע חיים"

אגוד חסידי צאנז

רח' דברי חיים 5 • קרית צאנז נתניה

טלפון/פקס: 09-8820355

בארה"ב: 201-472-0556

תוכן הענינים

דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

בעידן רעוא דרעוין ש"ק פרשת וארא תשל"א

- בדברי הגמרא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, ודרך הצדיקים שעשו לעצמם סיגופים ממש עד כדי להמית.
- אין ערוד ממית אלא החטא ממית, ומשום כך הצדיקים שהיו יראי חטא באמת לא פחדו מן המיתה.
- משה רבינו נס מפני הנחש משום ענוותנותו הגדולה.
- אמר להם הקב"ה למשה ואהרן 'תנו לכם מופת', פירוש שיהיה מופת גם עבורכם שהתנין לא יזיק אתכם כלל.
- בהגיע לאדם איזה מכה חולי ומכאוב או איזה נזק ממון, ואפילו אם נשברה לו כוסית קטנה של י"ש, אם יהודי בר דעת הוא וירא שמים צריך לעשות חשבון נפש על מה עשה לי אלקים ככה.
- לצדיקים יש שמירה עליונה על כל הפציהם.
- 'רפא ירפא' להורות שרק אם גזרו עליו רפואה משמים או ירפא אותו הרופא, ואם לאו לא ירפאהו.
- לא רק בענינים גשמיים אלא גם ברוחניות אין לתלות סיבת המניעות במקרי הזמן.
- האיש אשר יראת ה' בלבבו ושומר את עיניו מלהביט בראיות אסורות משמים משמרים אותו.
- כאשר קשה על האדם למודו תחילה לראש צריך הוא לפשפש במעשיו.
- תשובה מועילה רק כאשר בראש ובראשונה שב על גורם החטא.
- בימי השובבי"ם צריך האדם לחשוב ולהתבונן איך בא לידי חטא זה, ויעשה תשובה על הסיבות שהביאו אותו לידי חטא.
- וצדיק באמונתו יחיה, צדיק נקרא זה שנוטר ברית, הוא באמונתו יחיה שיביין ויידע שכל פעולה אשר הוא עושה נגזר ובא מאתו ית"ש.
- אמונה זאת היא תיקון ימי השובבי"ם למי שפגם בברית קודש הנובע מחסרון אמונה.
- השי"ת נתן לאדם נשמה חצובה מתחת כסא הכבוד ובכוחו לשנות את הטבע הרע שלו.
- כאשר יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו לגמרי, שיהיה לאיש אחר, אז מרחם עליו השי"ת.
- בני ישראל במצרים היו שקועים במ"ט שערי טומאה ומפני קושי השעבוד כל זעקתם היתה רק על כך אשר מצרים מעבידים אותם.
- אף על פי כן אמר השי"ת ולקחתי אתכם לי לעם להשיבכם אלי כיון שרחמי על כל מעשי.
- בקשתינו שכמו שעמד השי"ת לאבותינו להוציאם משעבוד לגאולה, כן יעזור גם לנו לכפר על כל עוונותינו ויעשה אותנו בריה חדשה.

בשולחן הטהור ליל ש"ק פרשת וארא תש"כ

- על ידי השכיבה בקדושה וטהרה, להאיר את הלילה בלימוד התורה הקדושה, יכולים לתקן ולהעלות ניצוצות הקדושה שנפלו לסטרא אחרא.

בשולחן הטהור יום ש"ק פרשת וארא תש"כ

- עיקר איתן שלא לחשוב כלל בדרך הטבע, רק לבטוח בהש"ת, ולא זו בלבד שלא יעשה פעולה, אלא גם מדיבור ומחשבה יחריש וישליך יתבו על ה'.

בשולחן הטהור ליל ש"ק פרשת וארא תשד"מ

- ויאמר משה לא נכון לעשות כן כי תועבת מצרים נזבח לה' אלקינו הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו וגו', משה סירב ולא רצה להקריב קרבנות בהיותם בארץ מצרים, כדי שיהא מקום למצריים לטעות, ועל דרך משגיא לגויים ויאבדם.

דברי תורה מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

בשוב רשע מדרכו וחיה

- מספח"ק אורח לחיים, שהאדם יכול לשוב בתשובה שלימה בכל מצב ואף אם הירבה לחטוא, ואל ישמע לקול היצר הרע שרוצה להכניס בו יאוש.
- ראיה לדבר מתחיית המתים, דכשם שמהני תחיה לגוף, הוא הדין לנשמה.
- ראיה לדבר מהמטה שנהפך לנחש, דאם בעץ יבש יכול הקב"ה להכניס רוח, כל שכן בגוף, ועל אחת כמה וכמה בנשמה.
- לאחר כל דיבור ודיבור פרחה נשמתן של ישראל, דכיון שהם חששו שלא יוכלו לעמוד בכל המצוות ואם יבואו לידי חטא לא יוכלו לעשות תשובה, על כן רמזו להם ענין תחיית המתים.
- משה רבינו סבר שאינו יכול להוציא את בני ישראל מהגלות הרוחנית שבמצרים, ואמר לו הש"ת שיעבדו אותו על ההר הזה, והיינו מתן תורה ששם הראה להם ענין תחיית המתים.
- מספח"ק באר מים חיים, דזה הכוונה שהאדם נברא בשתי יצירות, שעל ידי תשובה נהיה כקטן שנולד דמי, והאדם יכול תמיד לשוב בתשובה שלימה ויתקבל לרצון.

לעילוי נשמת

רב האי גאון, חסידא ופרישא ונהורא נפישא, אוצר כלי חמודה, עובד ה'
בסילודין יומם ולילה, צדיק בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו, ענוותן כהלל, אור
מופלא רום מעלה, קדוש ייאמר לו, תלמיד חביב ונערץ של כ"ק מרן
אדמו"ר הגה"ק זי"ע, בו היה דבוק ומקושר בכל לבו ונפשו, ובכל להט נפשו
המשיך התקשרותו האיתנה ליבחל"ה כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א
פאר עדתנו הקדושה וקריתנו הקדושה בה כיהן כדיון ומורה צדק
הגאווה"צ מורינו רבי שלמה זלמן אליהו זצ"ל ב"ר יעקב ז"ל בריל
נלב"ע ביום ש"ק פרשת וארא, ג' שבט תשפ"א

תנצב"ה

הונצה ע"י זוגתו החשובה תבלח"ט
בנו הרה"ח ר' חיים יעקב הי"ו, ותתניו הי"ו

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק וצוקללה"ה

בעידן רעוא דרעוין ש"ק פרשת וארא תשל"א

אל פרעה ויעשו בן כאשר צוה ה' וישלך אהרן את מטהו לפני פרעה ולפני עבדיו ויהי לתנין, וז"ל, ילמדנו רבינו מי שעמד להתפלל ובא הנחש ונשכו מהו שיפסיק, כך שנו רבותינו העומד בתפלה אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו, אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק. מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהיה עומד ומתפלל, בא ערוד ונשכו וברחו התלמידים, אחר שעה באו ומצאו אותו ערוד מת מושלך על פי חורו, אמרו ווי לו לאדם שנשכו ערוד, ווי לערוד שפגע בו רבי חנינא בן דוסא וכו' עיי"ש.

ובגמרא גרסינן (ברכות לג, א) אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק וכו', תנו רבנן מעשה במקום אחד שהיה ערוד והיה מוזיק את הבריות, באו והודיעו לו לרבי חנינא בן דוסא, אמר להם הראו לי את חורו, הראוהו את חורו, נתן עקבו על פי החור, יצא ונשכו ומת אותו ערוד, נטלו על כתפו והביאו לבית המדרש, אמר להם ראו בני, אין ערוד ממית אלא החטא ממית. באותה שעה אמרו, אוי לו לאדם שפגע בו ערוד ואוי לו לערוד שפגע בו רבי חנינא בן דוסא. ע"כ. וברש"י שם (ד"ה ומת הערוד) הביא מספר הלכות גדולות, אמרי במערבא כשהערוד נושך את האדם, אם

בתורה"ק (שמות ו, ב-ז) וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה', וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו', וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי, לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדולים, ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים וידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים.

ויש להבין אומרו וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם, מה בא השי"ת להשיב כאן על דברי משה אליו בסוף הפרשה הקודמת (ה, כב-כג) למה הרעותה לעם הזה למה זה שלחתני, ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה והצל לא הצלת את עמך. והלא ידענו גם עד עתה שמצרים מעבידים את בני ישראל.

*

נקדים דברי המדרש (תנחומא, פרשתו, סימן ד) על הפסוקים (ו, ט-י) כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין, ויבא משה ואהרן

כך יכול היה לעשות אותו צדיק, אבל אצל כל בני אדם אין זה במציאות שיקפאו המים סביבתם וישארו לחיות.

בן ידועים עוד עובדות לאין ספור מהצדיקים הקדושים, כמו הרה"ק רבי גרשון קיטובער זי"ע, הרה"ק מראפשיץ זי"ע ועוד, שסיגפו עצמם עד סכנת נפשות ממש תוך כדי עבודתם את בוראם. ועל הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע נודע שהעיד על עצמו שעשה ג' פעמים את כל תשובת הקנה (עין בספר הקנה ד"ה ענין ידאת המקום), פעם אחת עבור עצמו, פעם אחת עבור בניו אחריו עד סוף כל הדורות, ופעם אחת עבור כל העולם. סיגופים אלו המה נוראים לאין שיעור, ובדרך הטבע מי שעושה תשובה כזו אפילו פעם אחת מעמיד את חייו בסכנה.

והענין בזה הוא כנ"ל מרבי חנינא בן דוסא שאמר אין ערוד ממית אלא החמא ממית, ומשום כך הצדיקים שהיו יראי חמא באמת לא פחדו מן המיתה. כהא שנאמר אצל אדם הראשון (בראשית ג, כב) ויאמר ה' אלקים הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם, שמשמעות הכתוב שאף בריה שבעולם לא תוכל להיזקק. ואמרו במדרש (תנחומא, פרשת וישב סימן ד) על הכתוב (תהלים סו, ה) לכו וראו מפעלות אלקים נורא עלילה על בני אדם, אמר רבי יהושע בן קרחה אף הנוראות שאתה מביא עלינו בעלילה את מביאן, בא וראה כשברא הקב"ה את העולם מיום הראשון ברא מלאך המות וכו', ואדם נברא בששי, ועלילה נתלה בו שהוא הביא את המיתה לעולם וכו' עיי"ש. והנראה מזה

הערוד קודם למים מת האדם, ואם האדם קודם למים מת הערוד, ונעשה נם לרבי חנינא ונבקע מעין מתחת עקבו. ע"כ.

וצריך ביאור בדברי המדרש הנ"ל, מה שייכות יש לאלה הדברים אל הכתוב כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת וגו'. גם צריך ביאור דאם הנחש נושכו ממש כמשמעות דברי המדרש, הא הוי פיקוח נפש ופשיטא דמותר לו להפסיק (ראה שו"ע אור"ח סימן קד, ג).

*

נראה לומר, דהנה בנמרא (שבת פג, ב) אמר ריש לקיש אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר (במדבר יג, יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל. ולכאורה יש להבין הלא אמרו חז"ל (בבא קמא סא, א) כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו.

ויתבאר על פי מה כמו שכתב זקה"ק בעל דברי חיים זי"ע במכתב (ראה ילקוט הרועים עמ' ה) לא בן רבותי שעשו לעצמם סיגופים ממש עד כדי להמית, שישבו במים בימות החורף עד שהמים קפאו סביב גופם. וכבר אמרתי פעם שאחד מהם הוא ודאי זקה"ק בעל עטרת צבי מזידיטשוב זי"ע, שכידוע היה רגיל ללכת בלילות החורף לנהר, שבר את הקרח ונכנס למים עד צווארו, והדביק נר על גבי הקרח ששימש לו כשולחן, ועל הקרח הניח את האידרא קדישא, וכך למד בתוך המים הקפואים מתחילת הלילה עד הבוקר, משך כל ליל החורף, עד שקפאו המים סביבות גופו.

שחל ופתן תדרוך תרמוס כפיר ותנין,
ולא היה שייך לומר אצלם שמסרו נפשם
על איזה ענין כיון שבין כה וכה לא היה
שום דבר שיכול להזיק להם. ובוהו
יתיישבו הרבה ענינים בש"ס, והמבין
יבין.

*

בוהו בין נבין הענין במשה רבינו ע"ה
כששלחו השי"ת להוציא את בני
ישראל ממצרים, שאמר הכתוב (שמות ד,
ב-ג) ויאמר אליו ה' מה זה בידך ויאמר
מטה, ויאמר השליכהו ארצה וישליכהו
ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו. וידוע
שתלמידי האר"י הקדוש ביקשו ממנו
שיפרש להם כתובים אלה, והוא ביקשם
שלא יפצירו בו לגלות את סוד הדבר כי
לא נתנה לו רשות לגלותו, ובהפצירם בו
מאד נתרצה האר"י הקדוש לגלות להם
הסוד, ולאחר כמה ימים נסתלק בנו מן
העולם (ראה באריכות בשער הכוונות, דרושי
הפסח, דרוש יב; ספר שבחי האר"י). כך גם
הסוד של בריאת שמים וארץ ושאר
סודות מעשי ה' הנוראים אין רשות
לגלותם, ורק מי שחננו השי"ת ברעת
עליון הוא זוכה להבינם ככתוב (תהלים
כה, יד) סוד ה' ליראיו.

ובפשמות מה שגם משה מפני הנחש
הוא משום פיקוח נפש,
שעליו לקיים (יהושע כג, יא) ונשמרתם
מאד לנפשותיכם, ואף בן נח מצווה על
כך ככתוב (בראשית מ, ה) ואך את דמכם
לנפשותיכם אדרוש (עיי' בבא קמא צא, ב),
ובגמרא (שבת לב, א; תענית כ, ב) אמר רבי
ינאי לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה
לומר שעושיין לו גם שמא אין עושיין לו
גם וכו' עיי"ש. כן מצינו באברהם אבינו

דאילולי חטא עין הדעת לא היתה החרב
יכולה לדקור, האש לא היתה שורפת
והים לא היה ממביע.

ובגמרא (בבא מציעא פה, א) רבי זירא כי
סליק לארעא דישראל יתיב
מאה תעניתא וכו', דלא נשלט ביה נורא
דגיהנם, כל תלתין יומי הוה בדיק נפשיה,
שגר תנורא סליק ויתיב בגויה, ולא הוה
שלטא ביה נורא, יומא חד יהבו ביה רבנן
עינא ואיחרכו שקיה וקרו ליה קמין חריך
שקיה. ע"כ. הוא רבי זירא יכול היה
לעשות כך כדי שלא ישלט בו אש
הגיהנם והיה מסיק את התנור ונתיישב
בתוכו והאש לא שלטה בו, כי מי שלא
טעם טעם חטא מימיו ותיקן את חטא
אדם הראשון אין אף דבר שיכול להזיקו.

זקה"ק מצאנו זי"ע בספה"ק דברי חיים
(פרשת כי תבוא, ד"ה ובעין ששמעתי
ממורי; שבת שוכה, ד"ה בפסוק שוכה ישראל)
העיד על רביה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע,
שעשה תשובה ושרף ידיו על אשר ידו
הדה על שדי אמו בהיותו יונק עיי"ש, וכן
מובא בספה"ק מאור ושמש (פרשת מסעי,
ד"ה וידבר) וזל"ק, וכן שמעתי מאדומ"ר
הרב בוצינא קדישא איש אלקי מו"ה
אלימלך זצוק"ל שאמר, שעשה תשובה
על חטאת ימי הנעורים, וגם על מה
שחטא בהיותו בבטן אמו וצער אותה או,
עכל"ק. זה הוא דרך הצדיקים הקדושים
שזיכבו נשמתם כמו לפני חטא אדם
הראשון, ועל כן לא היה שייך אצלם ענין
מיתה רק הסתלקות מן העולם הזה.

וממילא מובן הענין שהצדיקים
הקדושים היו יכולים לעשות
לעצמם סיגופים ולא היו מוזיקים להם
כלל, שנתקיים בהם (תהלים צא, יג) על

בזנבו דייקא למען יהא בזה התחזקות
למשה רבינו שיידע כי אינו צריך לפחד
מנחשים וכן להיכנס לתוך האש, והללו
לא ישלטו בו, בבחינת (שיר השירים ה, ז)
מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה
ונהרות לא ישמפוה, ושום בריה שבעולם
לא תוכל להזיקו.

*

בזה יבוארו הכתובים, כי ידבר אליכם
פרעה לאמר תנו לכם מופת
ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך
לפני פרעה יהי לתנין, ויבא משה ואהרן
אל פרעה ויעשו כן כאשר צוה ה' וישלך
אהרן את מטהו לפני פרעה ולפני עבדיו
ויהי לתנין. תנין הוא נחש מסוכן מאד
(ראה תרגום יונתן; כלי יקר), ואף על פי כן לא
פחדו ממנו משה ואהרן כלל. וזה שאמר
להם הקב"ה תנו לכם מופת, פירוש
שיהיה מופת גם עבורכם שהתנין לא יזיק
אתכם כלל, וזה היה הנס הגדול אצל
משה ואהרן, וכן אצל רבי חנינא בן דוסא
בנ"ל, כי ידעו שהנחש לא יזיק אותם כלל
ויכולים אף להושיט אצבעם לתוך פיו
ולא ינזקו מאומה, כיון שכבר תקנו כל
החטאים והם כמו לפני החטא דאדם
הראשון שלא שייך שזיק אותם שום
בריה שבעולם.

ולבן אחר שלמדנו ממקרא זה תנו לכם
מופת וגו' את גודל המעלה של
האיש הישראלי המוכך נפשו להיות נקי
מכל חטא, אשר אפילו נחש מסוכן או
שום בריה אחרת בעולם אינם יכולים
להזיקו, הסמך המדרש לשאול, ילמדנו
רבינו מי שעמד להתפלל ובא הנחש
ונשכו מהו שיפסיק, דהלא מפסוק זה
למדנו שאפשר והנחש לא יזיקו כלל. על

שאמר להקב"ה (בראשית יח, ג) אדני אם
נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל
עבדך, ומכאן דרשו חז"ל (שבת קכו, א)
שגדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני
שכינה. אשר על כן גם משה רבינו
בעמדו לפני ה' שאמר לו להשליך המטה
ארצה ויהי לנחש, גם משה מפניו משום
פיקוח נפש.

ולבאורה יקשה וכי לא היה משה
רבינו אדון כל הנביאים כמו
רבי חנינא בן דוסא שאמר אין ערוד
ממית אלא החטא ממית, והוא הרי היה
נקי מכל חטא ומכל נדנדוד של חטא,
ואיתא מהרמ"ע מפאנו (מאמר צבאות ה',
חלק א' פרק יג) כי נשמת משה היתה תלויה
בקנה של אדם הראשון, ולא רצה להנות
כלל מאכילת עץ הדעת כי הקנה אינה
נהנית מן האכילה, ונוהר משה גם מזה
שלא יגע ולא יהנה כלל מאכילת איסור,
עיי"ש. אלא הטעם הוא משום ענוותנותו
הגדולה, ככתוב (במדבר יב, ג) והאיש
משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני
האדמה, ועליו נאמר (מכילתא, מסכתא
דבחדש, פרשה ט) ומשה נגש אל הערפל,
מי גרם לו, ענוותנותו, וכן תמיד בשעה
שהקב"ה השפיע לו גדולה מיעט עצמו
לפניו ואמר ונחנו מה (שמות טו, ח; חולין פט,
א). לכן גם כאן גם משה פני הנחש.

והנה כלל מסור אצל ציירי הנחשים
שיש לצוד את הנחש באחיזה
בראשו כדי שלא יוכל להכיש את הצד
אותו, אבל אם יאחו בחלק אחר מגופו
יוכל להניע את ראשו ולהכיש את הצייר.
וכאן אמר לו הקב"ה למשה (שמות ד, ד)
שלח ירך ואחו בזנבו וישלח ידו ויחזק בו
ויהי למטה בכפו, היינו שאמר לו לאחו

שמירה ולא יאבד ממנו אפילו דבר פעוט כשזה פרוטה, ושמעתי מכ"ק אאמו"ר זי"ע ששמע כמה פעמים מפה קדשו, שכאשר היה נאבד ממנו איזה דבר היה מתאונן ואומר: איך יתכן כזאת שאדם כמוני יבוא לידי אבידה [פאר וואס זאל א מענטש ווי יעך פארלירען].

על כך נאמר (במדבר ו, כד) יברכך ה' וישמרך, ודרשו חז"ל (עיין במדבר רבה יא, ה) יברכך ה' בממוץ וישמרך מן החטא, כלומר שממונך יהא מבורך כאשר תהיה שמור מן החטא. ולכן זכו בני ישראל במדבר (דברים ה, ד) שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה.

ובזה יובן מה שאמרו בגמרא (ברכות ו, א) הני מאני דרבנן דבלו מחופיא דידהו [רש"י: בגדי התלמידים שבלים מהר והם אינם בני מלאכה שיכלו בגדיהם, מחופיא דידהו, באין המזיקים ויושבין אצלם ומתחככים בהם], וצריך ביאור וכי לא כן הוא הדבר אצל שאר בני אדם שבלים בגדיהם. אלא האמת הוא כי לצדיקים יש שמירה עליונה על כל חפציהם, כמו שראיתי אצל כ"ק אאמו"ר זי"ע שהיה לו סידור עם פירוש 'דרך החיים' שהתפלל בו כעשרים שנה בכוונה ובהתלהבות כדרכו בקודש, ואף על פי כן היה נראה כחדש בלי שום קמט, וכן היה לו גם ספר תהילים דפוס סלאוויטא בו היה אומר תהלים דבר יום ביומו כשהוא שופך נהרי דמעה, ובכל זאת היו הדפים נראים כחדשים, וכן היה לו ש"ס דפוס מענקיש שלמד בו במשך כשלושים שנה יומם ולילה, ודפיו היו עדיין מבריקים כאילו אך עתה נדפסו. היו אומר כי במאני דרבנן אם לא המזיקין

כך השיב, כך שנו רבותינו העומד בתפלה אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו, אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, מעשה רבבי חנינא בן דוסא שהיה עומד ומתפלל, בא ערוד ונשכו וברחו התלמידים, אחר שעה באו ומצאו אותו ערוד מת מושלך על פי חורו וכו', ללמדנו שאכן מי שהוא רבבי חנינא בן דוסא אין לו מה לפחד משום בריה שבעולם שתזיקהו, ואפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק.

*

אלה הדברים יאירו לנו בכל הליכות החיים, לא כדעת הטועים שאם מרגישים איזה כאב מיד יאמרו שזה נגרם מהצטננות או איזה סיבה אחרת, ונעלם מעיניהם מה שאמרו חז"ל (חולין ו, ב) אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה, שנאמר (תהלים לו, כג) מה' מצעדי גבר כוננו, (משלי כ, כד) ואדם מה יבין דרכו. ועל כך אנו אומרים בכל יום, אני מאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לברו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, בלא שום סיבה.

ולבן בהגיע לאדם איזה מכה חולי ומכאוב או איזה נזק ממון, ואפילו אם נשברה לו כוסית קמנה של י"ש, אם יהודי בר דעת הוא וירא שמים צריך לעשות חשבון נפש על מה עשה לי אלקים ככה, ואם היתה לי שמירה עליונה אז לא היה נשבר לי. כמו שנודע מוקה"ק מצאנו זי"ע שהיה מיצר ודואג מאד כאשר נשבר או נאבד בכיתו איזה כלי קמון, כי לפי שגב שלימות קדושתו היו צריכים כל כליו וממונו להיות בחזקת

תשועתו, כי לא מרופא אליל תבוא ישועתו, ורק אם רפואתו נגזרה מאת הבורא כל עולמים ומשמים נגזר עליו להירפא או ירפא. וזה ורפא - אם גזרו עליו רפואה משמים או ירפא אותו הרופא, ואם לאו לא ירפאהו.

ולבן אמרו חז"ל (בבא בתרא קטז, א) כל שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שנאמר (משלי טו, יד) חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה. וההוראה בזה כנ"ל שיידע כי אין רפואתו מידי הרופאים אלא מרחמי השי"ת, עליהם מבקש ומתפלל החכם.

לבו נא וראו מה עלה בדורנו זה בעונותינו הרבים שיש התולים כל דבר בענינים טבעיים, כנאמר באסא המלך (דברי הימים ב טו, יב) ויחלא אסא וגו' וגם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים, וזקה"ק מזידמשויב בעל עמרת צבי ז"ע (שם) כתב שהכוונה שהעווה בשני דברים, לא זו בלבד שלא דרש את ה', אלא גם הוסיף לחטוא ודרש ברופאים. וכן כתב זקה"ק זי"ע בישמח משה (ריש פרשת וישלח) דכל עניני עולם הזה צריך להיות רק עשיית חוצי, ולא עשיית תוכיות, רק תוכו רצון אהבה בבטחונו על אלקיו ית"ש ולא על הפעולה, כנאמר באסא וכו', עיי"ש בארוכה. כי זו היא המודריגה הגדולה אליה צריך להגיע כל בר ישראל, שישים בבטחונו רק בהשי"ת, ואם רצונו לילך לרופא גם אז יבטח לא בו אלא בה' ישים כל מבטחו.^א

לא היה יכול להגיע להם שום היוזם שבעולם, ואצלם לא שייך שום קלקול או התיישנות והתנוונות, ולכן אם בלו בגדיהם היו רק מחופיא דידהו, מה שאין כן בסתם אדם ההולך על פני האדמה.

ויבואר בזה הא דשנינו (בבא קמא ב, א) ארבעה אבות נזיקין, השור והבור והמבעה וההכער, וכבר עמדו בזה (עיי"ש במאירי ושיטה מקובצת) אמאי תני נזיקין ולא מזיקין, ולדרכנו יפורש כמין חומר, שאין השור והבור מזיקים ואין האש שורפת אלא דייקא באדם שחטא והוא מוכשר להיות נזיק, כי רק אז יוזק ולא בענין אחר.

ולבן על כל דבר חולי או מכה או מכאוב אשר יגיעו לאדם עליו תחילה לפשפש במעשיו, כדתנו רבנן (שבת לב, א) אדם יוצא לשוק יהי דומה בעיניו כמו שנמסר לסרדיוט, חש בראשו יהי דומה בעיניו כמו שנתגוהו בקולר, עלה למטה ונפל יהי דומה בעיניו כמו שהעלוהו לגדרום לידון וכו' עיי"ש.

*

על כך אפשר לומר רמזה תורתינו הקדושה באומרה (שמות כא, יט) ורפא ירפא, וצריך ביאור כפל הלשון ורפא ירפא, וכתב זקה"ק מזידמשויב בעל עמרת צבי זי"ע (במכתבו למונקאמש, שנדפס בספר עשר קדושות, מערכת רצ"ה אות מ, ובסוף ספר פרי קודש הילולים) דקאי על הרופאים הצדיקים ולא על רופאי האליל, עיי"ש לדרכו בקודש (ועיין שו"ת דברי יציב, ח"ו סימן קיד). והנראה לומר לדרכנו דלהורות בא לאדם שלא יחשוב שרפואתו תבוא מן הסממנים שהרופא נותן לו ומהם

^א ראה ברמב"ן (פרשת בחקותי, ויקרא כו, יא): והכלל כי בהיות ישראל שלמים והם רבים, לא יתנהג ענינים בטבע כלל, לא בגופם, ולא בארצם, לא בכללם, ולא ביחיד

*

הדברים אמורים לא רק בענינים
גשמיים, אלא גם ברוחניות,
כגון אם בחור או אברך מאחר לקום
בבוקר בחצי שעה ולא נמנה בין אלה
שקמו ממיטתם מעצמם לפני עלות
השחר כשאש להבה אוחות בהם
לעבודת השי"ת - כמו שהכרתי חסיד
אחד שאמר לי שבכל יום באשמורת
הבוקר מעירים אותו משמים ואומרים לו
'שטיי אויף' ולפעמים אומרים לו גם את
שמו^(א) - אזי בראותו זאת אל יתלה
הסיבה במקרי הזמן, אלא תהא זו לו
ראיה שלהשי"ת לא ניחא במצוותיו
ובתורה שלומד, כמו שכתב הרמב"ם
(הלכות תשובה ז, ז) על החוטא שהוא
מובדל מה' אלקי ישראל ועושה מצוות
וטורפין אותן בפניו עיי"ש. וממילא
כשמגיע זמן התפילה אינו מתפלל כראוי,
רק שפתותיו נעות ללא כוונה, וכך גם

מהם, כי יברך השם לחמם ומימם, ויסיר
מחלה מקרבם, עד שלא יצטרכו לרופא
ולהשתמר בדרך מדרכי הרפואות כלל, כמו
שאמר (שמות טו, כו) כי אני ה' רופאך. וכן
היו הצדיקים עושים בזמן הנבואה, גם כי
יקרם עון שיחלו לא ידרשו ברופאים רק
בנביאים, כענין חזקיהו בחלותו (מלכים ב, כ,
ב-ג). ואמר הכתוב (דברי הימים ב טו, יב)
גם בחליו לא דרש את ה' כי ברופאים, ואילו
היה דבר הרופאים נהוג בהם, מה טעם
שיזכיר הרופאים, אין האשם רק בעבור
שלא דרש השם... אבל הדרוש השם בנביא
לא ידרוש ברופאים, ומה חלק לרופאים
בבית עושי רצון השם, אחר שהבטיח וברך
את לחמך ואת מימך והסירתי מחלה
מקרבך, והרופאים אין מעשיהם רק על
המאכל והמשקה להזהיר ממנו ולצוות עליו
... והוא מאמרם (ברכות ט, א) שאין דרכם
של בני אדם ברפואות אלא שנהגו, אילו לא
היה דרכם ברפואות יחלה האדם כפי אשר
יהיה עליו עונש חטאו ויתרפא ברצון ה',
אבל הם נהגו ברפואות והשם הניחם למקרי
הטבעים... עיי"ש.

דרש את ה', כי ברופאים הרבה לשון רבים
ודו"ק.

^(א) סמוך לביתו של מו"ח בזיוו"ר הגה"ק בעל
עצי חיים זי"ע בסיגוט, היתה דירה קטנה
שבימים עברו התגורר בה זקה"ק רבי
אלעזר ניסן זי"ע אבד"ק דרהוביטש, בנו של
זקה"ק בעל ישמח משה זי"ע, וזו היתה דירה
קטנה וצרה השקועה בעומק האדמה עד
שחלונותיה היו שווים לקרקע רשות הרבים.
לימים התגורר שם איש חסיד ישיש ובא
בימים ששמו ר' נטע זצ"ל, מחסידי
זידיטשוב, שהיה תלמיד חכם גדול ובתורת
ה' יהגה יומם ולילה, והוא אמר לי, שבכל
יום באשמורת הבוקר הוא שומע קול
משמים המקיץ אותו משנתו וקורא לו "נטע
שטיי אויף", ולפעמים בלשון כבוד "רבי נטע
שטייט אויף". (בשיעור חומש ורש"י פרשת
משפטים תשל"ז. גליין אלף תשס"ח)

וראה עוד בשפע חיים - מכתבי תורה
(מהדו"ב סימן רטז): יש לבאר בלשון הכתוב
(דברי הימים ב טו, יב) גם בחליו לא דרש את
ה' כי ברופאים, דלכאורה הרי ניתן רשות
לרופא לרפאות [ב"ק פה, א], ומצוה היא
ואם מונע עצמו הרי זה שופך דמים, כלשון
המחבר ביז"ד סימן של"ז ס"א.

ויש לומר דהיינו דוקא כשבוטח בהשי"ת
ויודע שאינו ניצול אלא על ידי רחמים של
מעלה, ועוסק ברפואה רק מפני שכבר נהגו
בני אדם בכך, ושמא אינו זכאי כל כך
שתבא רפואתו על ידי נס מן השמים, וכמו
שכתב הט"ז שם סק"א בפירוש הגמרא
ברכות דף ט' ע"א עיי"ש, ואז הסכימה תורה
ונתנה רשות לרופא לרפואתו.

ובשביל זה די לו ברופא אחד, וכמו שדקדקו
בלשונם שניתן רשות לרופא לשון יחיד, כי
עיקר בטחונו בה'. מה שאין כן באסא לא

לטמא פותחין לו, בא לטהר מסייעין אותו. היינו שזה האישי הטמא כששואלים אותו למה אינו לומד הוא מונה והולך כמה תירוצים מתירוצים שונים, אבל אינו יודע שמשמים מונעים אותו מללמוד, משום שהוא בכחינת (תהלים ג, טז) ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי ותשא בריתי עלי פיד. אכן בוודאי אין הוא רשע הכופר בעיקר ובאמת רוצה ללמוד, אבל בשמים אין חפצים בלימודו.

ובגמרא (תענית ז, ב - ה, א) ריש לקיש אמר אם ראית תלמיד שלמודו קשה עליו כברול בשביל משנתו שאינה סדורה עליו וכו', מאי תקנתיה ירבה בישיבה וכו' עיי"ש. ואכן כאשר קשה על האדם ללמוד טוב לו שילך אצל חכם שיתפלל עליו ויורה לו דרך הישר, אבל תחילה לראש צריך הוא לפשפש במעשיו ולאמור, אם היתה לי דעת מהורה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמוד, אזי הייתי זוכה לכך מעצמי, ומה זה עשה לי אלקים ככה שאיני מבין מה שאני לומד. ואיתא מהאריז"ל (פרי עין חיים, שער הנהגת הלימוד, פרק א) שכל קושיא היא מהקליפות ועל ידי התירוץ שמתרין משבר כח הסטרא אחרא, וזה שאמרו בגמרא (שבת קו, ב ועוד) גמרא גמור זמורתא תהא, מלשון לומר עריצים (עין אדרת אליהו לבעל משנת חסידים, שבת שם; בן יהודע שם; בית שמואל אחרון, פרשת אמור).

ובאשר נוכח לראות שאינו מבין איזה דיבור אחד בתוספות יפנה לפינה בצד וישפוך שיחו בכביה עצומה באמירת כמה פרקי תהלים, שכוחות הטומאה לא יטממו את מוחו, וכן אם

הוא לימוד התורה שלו, וכבר אמרו חז"ל (אבות ד, י) ואם בטלת מן התורה יש לך במלים הרבה כנגדך.

אבל אם ירא שמים באמת הוא אזי מתקיים בו (אבות ג, ה) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, וכן זוכה שבתו מסייעים בעדו, כדמצינו בגמרא (יבמות סג, א) אמר רבי אלעזר מאי דכתיב אעשה לו עזר כנגדו, זכה עזרתו, לא זכה כנגדו. ובמדרש (בראשית רבה נד, א) על הכתוב (משלי טו, י) ברצות ה' דרכי איש גם אויבו ישלים אתו, רבי יוחנן אמר זו אשתו וכו' עיי"ש. כך שלא יהיה לו שום ביטול תורה או מניעה מעבודת ה', ואדרבה מלאכים ישמרוהו ויכריזו עליו הבו יקר לדיוקנא דמלכא (ראה זוה"ק פרשת משפטים, ח"ב דף ק, ב), שיתקיים בו (תהלים צא, יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך, וככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו ששומרים עליו משמים שלא יכנס במוחו שום מחשבה רעה באמצע התפילה.

וכמו כן זה אשר יראת ה' בלבבו ושומר את עיניו מלהביט בראיות אסורות, משמים משמרים אותו שלא יראה צורת אשה לפניו, כמו שהעיד על עצמו הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקארנא זי"ע (מגילת סתרים) זול"ק, ומן היום ההוא עד היום הזה, עשרים וחמש שנה, לא הסתכלתי ולא ראיתי ראייה בעלמא צורת אשה, ויש לי שמורה מן השמים שלא תודמן אף במקרה, עכ"ל"ק.

ועל כך אמרו בגמרא (יומא לה, ב) אמר ריש לקיש מאי דכתיב (משלי ג, לד) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן, בא

אבל לא יתכן, כי הן אם לו יהיה כדבריו, [זה גופא] מורה על פחיתת נפשו, כי בוודאי לא טהור הוא, וזה אמרו, האנוש מאלוה-ה יצדק היינו כמה שהוא [פירוש כמה שהביטולים הם] מאלקן, יצדק את עצמו, בתמיה, כי אם לו יהיה כדבריו, והיינו ואם מעושהו ר"ל ואף אם מיהב יהבינו ליה שהוא מעושהו, מכל מקום יטהר נבר בתמיה, עכ"ל.ק.

ולדרבנו נראה לומר בדרך אחר קצת, האנוש מאלוה-ה יצדק, וכי יכול האדם לתרץ עצמו לפני הבורא כל עולמים ית"ש ולומר מה אני יעשה שאני חש בראשי, או מה אעשה שאני שוכח מיד את תלמודי, ומה אעשה ששכחתי לישון וקמתי בטומאה, האם יכול האדם להצדיק עצמו ולתלות האשמה בהשי"ת, הלא על כך רק כשוטה ייחשב, וכי זהו רצון השי"ת שלא יגדל בתורה ויראת שמים. אלא אם מעושהו יטהר גבר, היינו שרק מעשיו הם גופא שגרמו לו כל זאת, כי אם היה שוכח לישון כיהודי לא היה בא לידי סיבה זאת, וכן אם היה לומד תורה לשמה לא היו מגיעים אליו כל המניעות הללו.

וזה שאנו אומרים בתפילה, אלקינו ואלקי אבותינו תבוא לפניך תפילתנו ואל תתעלם מתחיתנו, שאין אנו עוי פנים וקשי עורף לומר לפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו צדיקים אנהנו ולא חטאנו, אבל אנהנו ואבותינו חטאנו. וכבר הקשיתי כמה פעמים הלא הרשע רוצה להתוודות על חטאיו המרובים והוא מקדים לומר שאינו עו פנים לומר שלא חטא כיון שהוא מלא חטאים מכף רגל ועד ראש, ואם כן לא עו פנים הוא

רואה ששוכח תלמודו והוא בבחינת הבור ריק אין בו מים, אל יתרץ עצמו לאמור מה אעשה שאין לי זכרון טוב, כי בזה הוא רק מפרסם את חטאיו [ובגמרא (ברכות לד, ב) אמר רב כהנא חציף עלי מאן דמפרש חטאיה, שנאמר (תהלים לב, א) אשרי נשוי פשע כסוי חטאה], שכן לאוקמי גירסא סייעתא מן שמיא היא (מגילה ג, ב), ולאדם רשע הבא ללמוד אין לו סייעתא דשמיא, כך שמיד כשגומר את סדר לימודו כבר שוכח הכל וכשאוחז בשורה האחרונה של עמוד הגמרא כבר אינו זוכר לדעת מה היה בשורה הראשונה של אותו עמוד. ועל כך נאמר (תהלים צב, ז) איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת, מי שהוא איש בער ושוטה לא ידע וכסיל לא יבין את זאת, אין זאת אלא תורה (עבודה זרה ב, ב), ולכל רשע יש חבילות רבות של תירוצים כשהוא מרמה עצמו שיש ממש בכל התירוצים האלו, אבל הוא מתעלם מן האמת הברורה כי משמים מונעים ממנו ללמוד תורה.

*

אמר הכתוב (איוב ד, יז) האנוש מאלוה-ה יצדק אם מעושהו יטהר גבר, ופירש זקה"ק זי"ע בישמח משה (תוכחת חיים, לערב ראש השנה, שנת תקנ"ה, אות ג) וז"ל, כי כבר כתב רבנו תם בספר הישר, שזה המופת באם השי"ת רוצה בקרבתו אינו מזמין לידו ביטולים ומונעים מעבודתו יתברך, והיפך בהיפך, כי מורה כי לא טהור הוא ואינו רוצה בקרבתו וכו', דדרך העולם הוא, דהאדם מצדיק עצמו כמה שביטל מתורה ומעבודה ומתפילה באמרו שסיבה היתה מאת ה',

שוב יצא החוצה כשהוא כמעט ערום הריהו מסכן עצמו ביותר, כי הרפואות שקיבל עדיין אין בהם להבטיחו שלא יחלה עוד, אלא הוא צריך להיזהר שלא יבוא עוד פעם לידי גורם המחלה והיינו שלא ילך ערום בשוק. כך התשובה מועילה רק כאשר בראש ובראשונה שב על גורם החטא, ואז תהא לו שמירה מלעילא כנ"ל מהרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זי"ע.

ולזה תחילה מבקשים השיבנו אבינו לתורתך, שהוא עזיבת החטא הפשוטה שלא יחטא עוד בחטא הזה, אבל מי יערב לו שאכן לא יחטא שוב ולא ימרוד עוד פעם בכורא כל עולמים, לכן מבקשים והחזירנו בתשובה שלימה לפניך, שלא נלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא נעמוד, ככתוב (משלי א, יטו) בני אם יפתוך חטאים אל תבא, בני אל תלך בדרך אתם מנע רגלך מנתיבתם.

וזה ענין תרתי דתיובתא, שהתשובה הראשונה היא 'דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' וירחמהו ואל אלקינו כי ירבה לסלוח', היינו שתחילה ישליך מעליו החטאים ויקבל על עצמו שלא יחטא יותר, ואחר כך 'שובה ישראל עד ה' אלקיך כי בשלת בעונך' היינו שתעשה תשובה על הסיבה של המכשול שהביאך לעון זה ותעקור שורשה לגמרי. כי אם לא כן מי יערב לך שלא תחטא יותר, שלא תהיה פה דובר נבלה, שלא תלך לישון כגוי בלי קריאת שמע, שלא תפרוק מעליך עול תורה ועול יראת השי"ת, הלא אולי עוד תחטא יותר ותהיה כמובל ושרץ בידו,

אלא משוגע וחסר דעת. והנראה שהפירוש הוא כך, שאין אנו עזי פנים וקשי עורף לומר לפניך וכו', שכל מה שנתמעטתי בעבודת ה' וכיראת שמים הוא ממך, כי באמת יודע אני שרק אני גרמתי כל זאת, ורק משום שלא נהגתי כראוי אז הבא לטמא פותחין לו ונפלתי מרחי אל דחי.

*

לבן איתא בטור (או"ח סימן תכה) מהפסיקתא (מובא בתוס', מגילה לא, ב ד"ה ר"ח אב) שלאחר תשעה באב מפמירין שבע דנחמתא ותרתי דתיובתא, והם דרשו ה' בהמצאו וגו' (ישעיה נה) ושובה ישראל וגו' (הושע יד) עיי"ש. וטעמא בעי אמאי בעינן תרתי הפטרות דתיובתא ולא די בהפטרה אחת. כן בבקשתינו בתפילה, השיבנו אבינו לתורתך וקרבונו מלכנו לעבודתך והחזירנו בתשובה שלימה לפניך, טעמא בעי אמאי כופלים לבקש השיבנו אבינו לתורתך ושוב והחזירנו בתשובה שלימה לפניך.

ברם הענין הוא כי בתשובה ראשית לכל הוא עזיבת החטא, שיקבל על עצמו שמהיום והלאה לא ישוב לחטוא ככלב השב על קיאו, כדברי הרמב"ם (הלכות תשובה ב, ב) ומה היא התשובה הוא שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד שנאמר יעזוב רשע דרכו וגו', ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם וכו' עיי"ש (ובשו"ת נודע ביהודה, מהרה"ק או"ח סימן לה). משל לאדם שנחלה בצנינה בימות הגשמים משום שלא התהלך מלובש כראוי והרופא נתן לו רפואות להבריא את גופו, אם לאחר מכן

שהיה זה באונס כי מתרץ תירוץ שוא, ולא יהיה עז פנים לומר כן, אלא יקבל עליו להיות (תבקוק ב, ד) וצדיק באמונתו יחיה, צדיק נקרא זה שנוטר ברית (זה"ק פרשת נח, ח"א דף עא, ב; שם פרשת לך, ח"א דף צד, א; שם, פרשת ויצא, ח"א דף קסב, א), הוא באמונתו יחיה, שיבין ויידע שכל פעולה אשר הוא עושה נגזר ובה מאתו ית"ש, וכל מה שיקרה להאדם הכל מחושב מאת הבורא כל עולמים, ואסור לשכוח זאת אפילו רגע כמימריה. זו היא אמונה הקדושה, ואמונה זו בעצמה היא תיקון עצום לחטא הוזה שהוא העדר אמונה לומר שוזה בא במקרה, ובגלל הדבר הוזה נתרבה החטא הוזה בדורות האחרונים. אבל אם מתבוננים היטב והאדם מעמיד את אמונתו על מאזני האמת, יראה כמה רחוק הוא מנקודה קטנה של אמונה.

והנה עיקר האמונה הוא במקרא שכתוב (שמות כ, ב) אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, ופירש הרמב"ן שם ובעוד כמה מקומות (עיי' ברמב"ן, שמות יג, טו; דרשת תורת ה' תמימה להרמב"ן) מפני שהאמונה ביציאת מצרים מביאה לאמונה בחידוש העולם עיי"ש. ואמונה הזאת היא תיקון ימי השוכבי"ם למי שפגם בכרית קודש הנובע כנ"ל מחסרון אמונה, כיון שעל כל דבר חטא מוצא איזה סיבה, שהוא רצה להתנהג טוב אבל אינו יכול, וזה עזות פנים וחוצפה וחוסר אמונה.

ולבן כשקוראים בשבועות אלו הפרשיות של יציאת מצרים עד פרשת יתרו ומשפטים, הפרשיות של קבלת התורה, אז מתחזק האדם באמונה ככתוב (דברים ד, לה) אתה הראת לדעת

ואז לא יעזור לך לצום בימי השוכבי"ם ולסיים כל ספר תהלים, ולא רק חטאת נעורים ילוך אלא גם חטאת זקנים ותנוד מטה ח"ו.

לבן בבוא האדם לעשות תשובה צריך הוא לעקור מן השורש את החטאים, ועל כך עליו ללמוד בספרים הקדושים ולהכיר את דרך הצדיקים. יעזוב רשע דרכו מתוך הבנה נכונה שדרכו היתה דרך רעה, וכמו שאם הולכים בצד שמאל לא מגיעים לצד ימין, כך אם הולכים בדרכי הטומאה אין מגיעים לקדושה. ורק כאשר יעזוב רשע דרכו הרעה שהלך בה אז ואיש און מחשבותיו, כלומר יראה שכבר לא יהיו לו מחשבות טמאות כגוי אלא מחשבות טהורות כאיש ישראל.

והנה בכל תשובה על חטא וטומאה מתכפר לו בו ביום, ככתוב (ויקרא כב, ז) ובא השמש וטהר, אבל בימי השוכבי"ם צריך האדם לחשוב ולהתבונן איך בא לידי חטא זה, ויעשה תשובה על הסיבות שהביאו אותו לידי חטא, ויידע האמת שהלך בדרך רעה דרך עקש ופתלתול. והעיקר שיתחנן לפני השי"ת והחזירנו בתשובה שלימה לפניך, ולראות בספרים הקדושים מה הביאוהו לידי חטא זה, ויעשה לעצמו גדרים וסייגים שלא יבוא יותר לחטוא, כדמצינו (שבת יג, א ועוד) לך לך אמרינן נזירא סחור סחור, לכרמא לא תקרב.

*

הדבר הראשון בדרכי התשובה שיידע האדם כי אין מקרה לפני הקב"ה, ואם חטא ח"ו לא יתרץ עצמו

הטבע, כגון אכילה ושתיה וכיוצא בהם שיהא אכילתו בקדושה ובטהרה וכו', ב' צריך האדם לשבר המדות השפלות שבו שהם אצלו בתולדה מיום צאתו מרחם אמו, יש בני אדם שמדותיהם יותר גרועים משאר בני אדם במדה זו, דהיינו למשל מדת כעס וכדומה, ששאר מדותיו גרועים מחבירו בתולדה, ואחר שמשבר כח המדות השפלות והגרועות הוא זוכה לבא לאהבת הבורא ברוך הוא, ואחר כל זאת צריך לבא למדרגה ג' שהיא התפארות וכו'. וזה הוא רמז לך לך מארצך, רמז למדרגה ראשונה שהיא התאוות הארציות הגשמיות שהוא מוטבע בהחומר וצריך לצאת ממנה, וממולדתך רמז למדרגה ב' שהם המדות הגרועות הגולדים עם האדם, ומבית אביך רמז למדרגה ג', דהנה עיקר התפארות השפלות באים לאדם על ידי שהוא מתגאה ומתפאר באבותיו שהוא בן גדולים, וצריך לצאת מהמדה הגרוע הזאת להתפארות אחרת הטוב בעיני ה' ואדם וכו', עיי"ש.

הזי אומר כי יש אשר נברא בטבע של רגונות והוא בעל כעס, ויש אשר נולד בטבע של גאוה ל"ע וכיוצא בזה, ומזה גודל מדות הקנאה והתאוה והכבוד שנולד עמהם, אך אין האדם יכול לתרץ עצמו בזה, כי הבורא כל עולמים נתן בו נשמה חצובה מתחת כסא הכבוד ובכוחו לשנות את הטבע, כפי ששמעתי מכ"ק אאמו"ר זי"ע, ששמע מפה קדשו של זקה"ק מצאנו זי"ע, שאמר פעם על עצמו, אני נולדתי בטבע של קמצנות, עד כדי כך שבהיותי ילד כשהיה נקרע כפתור אחד מבגדי היה הדבר כואב לי כאילו חתכו לי אחת מצלעותי, אולם

כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו, והוא מקבל על עצמו להתחזק באמונה הקדושה בכל לבבו ונפשו ומאודו, תוך קבלה איתנה שיתהפך מעתה לאיש אחר, וכדברי הרמב"ם (הלכות תשובה ב, ד) מורכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים, ועושה צדקה כפי כוחו, ומתרחק הרבה מן הדבר שחמא בו, ומשנה שמו, כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים, ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה וכו' עיי"ש.

*

בזה אפשר לומר הכוונה בדברי המדרש (ויקרא רבה כט, יב; ירושלמי ראש השנה ה, ה) אמר ר' תחליפא קיסרא בכל מוספין כתיב והקרבתם, וכאן [בראש השנה] כתיב ועשיתם אשה, הא כיצד, אמר להן הקב"ה לישראל בני מעלה אני עליכם כאילו היום נעשיתם לפני, כאילו היום בראתי אתכם בריה חדשה וכו' עיי"ש. ובגמרא (פנהדרין צט, ב) על הפסוק (דברים כט, ה) ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אתם, רבא אמר כאילו עשאו לעצמו שנאמר ועשיתם אתם, אל תקרי אתם אלא אתם עיי"ש. וכבר עמדנו בזה מה הגדולה בכך שעשאו לעצמו, הא מוטב לו שהוא יציר כפיו של הקב"ה.

והנראה לי בזה עתה לפי דברי רביה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע בספה"ק נועם אלימלך (ריש פרשת לך לך) על הכתוב ויאמר ה' אל אברם לך לך וגו', וזל"ק, נראה לי, דהנה צריך האדם לעבוד הבורא ברוך הוא בשלש מדרגות זה אחר זה, דהיינו מתחילה צריך לשבר כח התאוה המוטבע באדם מדרך

מסמרא דקין והן בעלי חימה, ואיתא מהארז"ל (עין פרע"ח, שער רוח הקודש, שער ז; שער הגלגולים, הקדמה לח; שער המצות, פרשת נח) דמי שנשמתו משורש קין צריך להיזהר שלא להרוג אפילו פרעושים וכינים וזבובים אף אם הם מצערים אותו עיי"ש, והענין בזה שיש להגביר סמרא דטוב ולעקור מן השורש לגמרי את מידת קין שהרג את הבל אחיו בחמתו, והדברים עתיקין.

זזה שאמר הכתוב (ויקרא כו, ג) אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם, ובמדרש (ויק"ר לה, ז) אמר רבי חנינא בר פפי אמר להם אם שמרתם את התורה הריני מעלה עליכם כאילו עשיתם עצמכם ועשיתם אותם, ע"כ, כאילו עשיתם עצמכם פירוש שיהיה לאיש אחר לגמרי, שיתקיים בו יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו כנ"ל.

ובך גם יתבארו דברי המדרש הנ"ל, אמר להן הקב"ה לישראל בני מעלה אני עליכם כאילו היום נעשיתם לפני, כאילו היום בראתי אתכם בריה חדשה וכו', ודברי הגמרא הנ"ל, כאילו עשאו לעצמו וכו', דהנה יש לאדם כמה טבעיים שנולדו עמו מגלגולים קודמים או שהוא עצמו טבע עתה הטבע הרע בו, ויכול שנשמתו באה לעולם הזה כבר כמה פעמים כדי לתקן איזה מדה טבעית שבקרכו אך הוא עדיין לא תיקנה, ועל כן השי"ת בורא אותו בריה חדשה ואז אין לו כבר את אותן סיבות וטבעיים רעים מהגלגולים הקודמים או ממה שטבע לעצמו, וזה רק כאשר יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו לגמרי, שיהיה לאיש אחר, אז מרתם עליו השי"ת.

כשגדלתי השי"ת היה בעזרי שעברתי לתקן את עצמי עד שכל מה שאני נותן ליהודי איני מרגיש בכך, עכד"ק. כן נודע המעשה המוכא בספרה"ק אור פני משה (ריש פרשת חוקת) מהצייר ששלחו המלך אל משה רבינו ע"ה והשכילו להבין שהגובר על החומריות ומהפכו לטוב לו בעצם משפט הטוב.^א

והנה כנודע מהמקובלים יש נשמות שהן מסמרא דהבל ויש שהן

^א זה לשון קדשו שם: שמעתי אומרים דאיתא בספרים מעשה, מלך אחד שמע מכל אשר עשה משה איש האלקים נפלאות ותעצומות, והמלך הזה היה מכיר בצורת הפרצוף, והסכים בדעתו ושלח צייר אומן המדברא אל משה לצייר דמות תבניתו. ויהי כאשר בא אל המלך, ויפן כה וכה וירא כי אין איש בעולם רע מהתואר צורת הפרצוף הזה, שהיה מראה סימני מדות רעות ומגונות, להיות נואף ורוצח וכל מדות רעות שבעולם, ויצו המלך להרוג את הצייר הזה, באומרו שמעל בשליחות המלך. ויקח המלך בדברים את הצייר השני ויאמר לו כזה וכזה, ויהי כאשר בא הצייר השני אל משה וירא את תואר פניו, והנה הוא כתבנית אשר הביא אתו הצייר הראשון, ותסמר שערות בשרו באומרו כי למיתו ילך גם הוא בבואו אל המלך, וערב את לבו ויגש אל משה ויאמר לו כך וכך, והנה בקשתי שתאמר לי מדוע פניך רעים, ואתה אינך דומה לשום בן אדם אשר על פני האדמה. ויען משה רבינו ע"ה ויאמר, אתה בן אדם קרוץ מחומר אשר טח עיניך מראות, ולבך צפנת משכל, הטוב טוב יאמר למי אשר פניו מורים ומוכיחים להיותו טוב, הלא זה הוא כבהמה שלפי טבעו הוא טוב, וזה הדבר הטוב, מי אשר פניו רעים עד מאוד, והוא גובר על החומריות ומהפכו לטוב, זה הוא בעצם אשר לו משפט הטוב לקרוא לו טוב, כי הוא על ידי בחירתו טוב וכו'. עיי"ש.

כמו אסא המלך בו נאמר כנ"ל וגם בחלוי לא דרש את ה' כי ברופאים], כי ידוע ידעו שהשי"ת שלח את המצריים שיענו אותם, אך הם לא בקשו את ישועת השי"ת שיעקרו מהם הסיבות שבגינם הם משועבדים במצרים, אלא שהמצרים לא יעבירו אותם. על זה אמר הכתוב, וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל, נאקה של שמות שהם צועקים אשר מצרים מעבידים אותם, ואינם יודעים שלא על כך יש להם לצעוק, אלא לצעוק לפני השי"ת שיושיעם על ידי שימחו חטאייהם וממילא גם מצרים לא יעבירו אותם.

בני ישראל בגלות מצרים היו כמו שאמרו חז"ל על זמן חורבן בית המקדש (יזמא ט, ב) רשעים היו אלא שתלו בטחונם בהקב"ה, הם לא זעקו אל השי"ת כמו כאשר חרב חדה מונחת על צווארו של אדם שצועק להשי"ת שיושיעו, וראה השי"ת כי משום שהם שרויים בגלות מרה ובמצב ירוד כזה לכן כל זעקתם היא רק על כך אשר מצרים מעבידים אותם, ואינם יודעים כי אין ערוד ממית אלא החטא ממית, כמו שאמר רבי חנינא בן דוסא כנ"ל.

לנוכח כך אמר הקב"ה, ואזכור את בריתי וגו', אף על פי שאינם יודעים מה לצעוק, אבל כיון שכאשר כואב להם הם פונים אל הקב"ה שיושיעם, לכן השי"ת בעל הרחמים שרחמיו על כל מעשיו אמר ואזכור את בריתי וגו', ולקחת אתכם לי לעם, כי בגלל שאתם בעצמכם כבר אבדתם את דרך האמת מפני קושי השעבוד לכן אני אקח אתכם ככה להשיבכם אלי כיון

ובזה נראה לבאר מאמר חז"ל (ברכות לה, ב; סנהדרין צט, ב) מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין, שנאמר (ישעיה נז, יט) שלום שלום לרחוק ולקרוב, לרחוק ברישא והדר לקרוב. והנראה לומר שצדיק גמור היינו בגלגול הזה בלבד, אבל בעל תשובה שחטא ובוכה ושופך נחלי דמעות לפני השי"ת שימחה חטאיו ויכפר לו, ומקיים בעצמו יעזוב רשע דרכו לגמרי, אז השי"ת מרחם עליו להביאו לידי תיקונו לא רק על מעשיו בגלגול הזה אלא גם בכל הגלגולים הקודמים, וזוכה להגיע למקור שורש מחצבתו.

וענין זה הוא עיקר גדול ברכי התשובה בימי השוכבי"ם, שצריך האדם לטהר את נפשו באמת ולא מן השפה ולחוץ בלבד, אלא יתחנן לפני ה' ככתוב (תהלים נא, ד-ב) הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרני, לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי, שאהיה בריה חדשה לגמרי.

*

בהאמור נתנה ראש ונשובה לכתוב בפרשתן. דהנה בני ישראל במצרים היו שקועים במ"ט שערי טומאה, וכאשר איש מצרי היה מכה איש יהודי לא חשב המוכה למה היכה אותו, אם מפני שדיברתי לשון הרע, או מפני שאכלתי מאכלות אסורות וכיוצא בזה, אלא תלה הסיבה ברשעת המצריים. אבל אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו (עבודה זרה ג, א), שהנה עתה בהיותם במצרים אין בהם דעת, הם אינם במדרונה של לדרוש את ה' אבל אינם גם במדרונה של לדרוש ברופאים, [לא

רומו על ברית קודש, ואין קישוי אלא לדעת (יבמות נג, ב) שנפגמה הדעת, ולא ידעו שאין ערוד ממית אלא החטא ממית, והעלית אותם לקדושה עליונה. כן אף עתה עשה למען שמך, היינו השם הקדוש דשריא ביה באות ברית קודש שם שד"י מלבר ושם הוי"ה מלגו (תיקוני זוהר, תיקון כב, דף סו, א), שלא יהיה נפגם ח"ו. וכמו שאז במצרים עזר השי"ת ויצאו מהטומאה והכניסם לקדושה העליונה, ככתוב (יהושע ה, ה) כי מולים היו כל העם היוצאים, כן תחניתנו שנוכח גם עתה לכך, ועל זה בא תיקון ימי השוכבי"ם להוציא את הנדחים ולהכניסם תחת כנפי הקדושה.

ויעזור השי"ת דהנה כבר קרב ובא חודש שבט, ואמרו צדיקים כי הוא ראשי תיבות ש'מרם ב'רכם מ'הרם, היינו שיהיה שמרם מכל חטא וברכם טהרם מכל הפגמים הן בגלגול זה והן בגלגולים הקודמים, ויעזור השי"ת לכל היהודים בכל מקום שהם שיזכו לבני חיי ומווני ריחוי, ושבור עולינו עול הגוים מעל צוארינו וכו', וניגאל גאולת עולם במהרה בימינו אמן.

שרחמי על כל מעשי, והייתי לכם לאלקים אף בלי פעולות שלכם, שאקח אתכם לי לעם ואעשה אתכם בריה חרשה.

*

לבן כיון שביציאת מצרים היתה לבני ישראל אתערותא דלעילא והתחזקו בעיקרי האמונה, כדברינו לעיל, לכן דייקא בקריאת פרשיות אלו של שוכבי"ם הוא זמן התיקון על החטא הידוע, דאיתא בזוהר הקדוש (פרשת ויחי, ח"א דף ריש, ב; פרשת שמות, ח"ב דף ג, ב) דאין מועיל עליו תשובה, ובמקום אחר כתב (פרשת נח, ח"א דף סב, א; פרשת וקהל, ח"ב דף ריד, ב) דלא מהני תשובה על זה אלא תיובתא סניא, עיי"ש, ועל כך אנו מבקשים ומזכירים לפני השי"ת שלאבותינו במצרים גם לא היה כח בעצמם לשוב אליך, אבל אתה ברחמיך הרבים לקחת אותם לך לעם, וכמו שעמדת להם אז להוציאם משעבוד לגאולה, כן תעזור גם לנו ותכפר לנו על כל עוונותינו, שתעשה אותנו בריה חרשה.

ואנו מבקשים מלפני השי"ת, דהנה במצרים אמרת ואזכור את בריתי,

בשולחן הטהור ליל ש"ק פרשת זארא תש"ב

נראה לבאר, בהקדם דבריו הקדושים של זק"ק ז"ע בישמח משה (פרשת כי תבא, ד"ה א"י והיה כי תבא) וזל"ק, הנה תמהתי על עיכוב הגלות, כי רוב בני

במסורה (הובא בבעל הטורים בפרשתן ט, יט) ולא יאסף ב' פעמים, הכא, ולא יאסף הביתה, ואידך, עשיר ישכב ולא יאסף (איוב כו, יט).

בזה שעלייתו של אדום ואורך המשך גלות אדום תלוי באופן השכיבה.

וזה דבר המסורה, ולא יאסף הביתה, סיבת הדבר שאין הקב"ה אוסף אותנו הביתה, להשיב שבותנו, בגלל אשר עשיר ישכב ולא יאסף, שבשכבו על מטתו אינו משתדל לאסוף הניצוצות הקדושים שנתפורו.

ועל זה אנו מבקשים, היטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים (תהלים נא, כ), ציון בנימטריא יוסף שמרתו צדיק יסוד עולם כנודע, דעד שלא ייטיבו את ציון, היינו לטהר רחובות קריה מטינוף החטא, אי אפשר שייכנו חומות ירושלים, אבל אנו מפילים תחינתינו ואומרים שאין בכוחנו לתקן את החטא, ואתה אב הרחמים היטיבה ברצונך את ציון, ואז תבנה חומות ירושלים בגאולתינו השלימה, כי כך לכד בטחוננו.

ישראל המה כשרים ומדוע בן דוד לא בא, וכאשר חקרתי נתוודע לי כי בבחרותם מרבין חבילות עבירות עד שדי להם על ימי חייהם, ועל זה אין עושין תשובה כלל וזה הגורם, ולכך אין יכולין שוב להדבק בבוראינו ית"ש, עכ"ל"ק.

והנה עיקר תיקון החטא הוא על ידי השכיבה בקדושה וטהרה, להאיר את הלילה בלימוד התורה הקדושה, ועל ידי זה יכולים לתקן ולהעלות ניצוצות הקדושה שנפלו לסטרא אחרא. לזה כאשר שכב יעקב במקום ההוא הראו לו בחלומו סולם מוצב ארצה, ובמדרש (ויקרא רבה כמ, ב) מלמד שהראה הקב"ה ליעקב אבינו שרה של בבל עולה שבעים עווקים, ושל מדי נ"ב, ושל יון ק"פ, ושל אדום עולה ולא יודע כמה, באותה שעה נתיירא יעקב אבינו אמר אפשר שאין לזה ירידה, אמר לו הקב"ה ואתה אל תירא עבדי יעקב וכו', עיי"ש, היינו שנרמזו לו

בשולחן הטהור יום ש"ק פרשת זארא תש"כ

ולכן הופר עצתם ונענשו ויפץ ה' אותם משם על פני כל הארץ. כי זה עיקר איתן, שלא לחשוב כלל בדרך הטבע, רק לבטוח בהש"ת, ולא זו בלבד שלא יעשה פעולה, אלא גם מדיבור ומחשבה יחריש וישליך יהבו על ה', וכדאיתא מהבעש"ט הקדוש זי"ע. זה שהורה לנו המסורה, דצריך להיות ויחדלו לבנות העיר, ולא רק מפעולת ידים, אלא גם ויחדלו הקולות.

במסורה (הובא בבעל הטורים בפרשתן ט, לג) ויחדלו ב' פעמים, הכא, ויחדלו הקולות, ואידך, ויחדלו לבנות העיר (בראשית יא, ח).

נראה לבאר, כי דוד הפלגה חטאו בזה שתלו הכל בטבעיות וכוחם ועוצם ידם, וכאומרם (בראשית יא, ד) הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם פן נפויץ על פני כל הארץ,

בשולחן המהור ליל ש"ק פרשת זארא תשד"מ

והיה השי"ת מעכב בעדם מלהרע לישראל, הרי היה נראה בעליל כי אין ממש באלהותם והיו כולם באים להתגייר, והרי כמה סבלו בני ישראל ממעט הערב רב שנספח להם ועלו עמם, ומכל שכן אלמלי היו רובם ככולם מתגיירים. לכן סירב משה בדבר ולא רצה להקריב קרבנות בהיותם בארץ מצרים, כדי שיהא מקום למצריים לטעות, ועל דרך משגיא לגויים ויאבדם.

וזה דבר הכתוב, ויקרא פרעה אל משה ולאהרן ויאמרו לנו זבחו לאלקים בארץ, כי גדול ה' אלקים ורב כוחו לשמרכם שלא יאונה לכם כל און מאנשי מצרים. ויאמר משה לא נכון לעשות כן כי תועבת מצרים נזבח לה' אלקינו הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו - בלשון ניהותא, רצ"ל אכן כן יכולים אנו לזבוח את תועבתם על אפם ועל חמתם מבלי יכולתם לנגוע בנו לרעה, אך מתוך כך כמעט ויתבטל מהם הבחירה ויתעורר לבכם הערל להתגייר ולהצטרף אלינו, ואנו אין רצוננו בכך, אלא זובחנו לה' אלקינו כאשר יאמר אלינו דייקא ואין לזרים אתנו, ולפיכך דרך שלשת ימים נלך במדבר לזבוח ולא כאן בארץ.

יעזור השי"ת שנוכל ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה, ויאר עינינו בתורתו הקדושה שנלמוד יומם ולילה, ונהיה אנחנו וצאצאינו וצאצאי צאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה, וניגאל גאולת עולם בב"א.

בתוה"ק (שמות ת, כא-כג) ויקרא פרעה אל משה ולאהרן ויאמר לנו זבחו לאלקים בארץ, ויאמר משה לא נכון לעשות כן כי תועבת מצרים נזבח לה' אלקינו הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלונו, דרך שלשת ימים נלך במדבר וזבחנו לה' אלקינו כאשר יאמר אלינו.

יש לדייק באומרו כאשר יאמר אלינו, שלכאורה שפת יתר הוא דפשימא שלא נעשה אלא כדבר ה'.

נראה לבאר דהנה כתיב (איוב יב, כג) משגיא לגויים ויאבדם, שהקב"ה נותן מקום לאומות העולם שיטעו באלילים (ראה שמות רבה טו, טז), וכן מצינו במדרש (בראשית רבה ת, ח) בשעה שהיה משה כותב את התורה היה כותב מעשה כל יום ויום, כיון שהגיע לפסוק הזה שנאמר ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, אמר לפניו רבון העולם מה אתה נותן פתחון פה למינים, אתמהא, אמר לו כתוב והרוצה לטעות יטעה. ע"כ. כן במכות שהוכו המצריים עשו כן גם החרטומים בלמיהם, ומתוך כך יכלו להכחיש את מעשה משה ואהרן.

והנה באמת לא היה להם לבני ישראל לירא לזבוח זבחים בארץ מצרים, כי ה' מגן בעדם שלא יוכלו המצריים להרע להם, כמו שבחקרבת הפסח קשרו את הצאן לכרעי מטותיהם ונתנו מן הדם על המזוזות ועל המשקוף ולא היה פוצה פה ומצפצף נגדם, אלא שאם היו עושים כן לזבוח תמיד תועבת מצרים לעיניהם

דברי תורה

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

בשוב רשע מדרכו וחייה

דהיה די לומר כי ידבר אליכם פרעה תנו וגו'. וגם תיבת 'לכם' אין לו ביאור.

זביאר דהנה רשעים בחייהם קרוים מתים (ברכות יח, ב), וסיבת הדבר הוא כיון שהם רחוקים מהשי"ת שהוא חי וקיים, והרחוק מן החי נקרא מת, וכן כתיב (דברים ה, ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, דרק מי שדבוק בה' הריהו בכלל חיים.

ברם גם כשהאדם נמצא כמצב כזה רח"ל, אסור לו לייאש עצמו ח"ו, שכן התנא הזהיר ואמר (אבות ב, יג) ואל תהי רשע בפני עצמך, רצה לומר שלא ישמע לדברי היצר הרע החפץ להחדיר בו יאוש, שכן כאשר ישנם לרשע הרהורי תשובה, מיד בא אליו יצרו הרע ואומר לו, היאך אתה יכול לשוב אחר שעשית כך וכך עבירות חמורות פעמים רבות, הלא אבדה תקוותך והנך בנדר מת. ובכך חפץ היצר הרע להכניס באדם יאוש ועצבות שיחשוב דשוב אין לו תקנה ועל ידי זה יתגבר היצר הרע עליו ביתר שאת עד שיפול לשאול תחתית.

אבל באמת אין לך דבר שעומד בפני התשובה (ירושלמי פאה, פרק א, הלכה

בתורה"ק (שמות ו, ו) לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים.

בבעל הטורים, לכן אמור ב' במסורה, הכא לכן אמור לבני ישראל, ואידך (במדבר כה, יב) לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. ויש לבאר הרמז בזה.

גם לבאר מה דאיתא במדרש (תנחומא, פרשתן, אות ד), כי ידבר אליכם פרעה לאמר, ילמדנו רבינו מי שעמד להתפלל ובא הנחש ונשכו מהו שיפסיק, כך שנו רבותינו העומד בתפלה וכו' אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, ותמוה השייכות.

תחיית הנשמה קל וחומר מתחיית הגוף

לבאר זאת נקדים ענין וחיווק נפלא שכתב בספה"ק אורח לחיים (פרשתן, ד"ה כי ידבר) לבאר הכתוב בפרשה (ו, ט) "כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין", דיש לדקדק בתיבת 'לאמר' שהוא מיותר,

היו מאבדים תקוותם ולא היו יכולים לצאת לעולם.

זהו שאמר הכתוב, כי ידבר אליכם פרעה לאמר, שפרעה ברשעותו ירצה שמושה רבינו יאמר לבני ישראל שמחמת שפלות מצבם אין מועיל להם תשובה. ויוסיף לאמר תנו לכם מופת, היינו מופת לבני ישראל שעדיין הם יכולים לעשות תשובה ולצאת מטומאת מצרים ולעבוד את ה'. ואז ואמרת אל אהרן קח את מטף והשלך לפני פרעה יהי לתנין, אשר מדבר זה יש ראייה ברורה לתחיית המתים, כדאיתא בווהר הקדוש (פרשתו, ח"ב דף כה, ב) שתיפח רוחם של אלו הכופרים הטוענים לומר שלא יתכן להיות תחיית המתים, כי הלא אהרן החזיק בידו מטה יבש והקב"ה הכניס בו לפי שעה רוח חיים ונהפך לנחש, ואם כן הגופים של כלל ישראל, על אחת כמה וכמה שהקב"ה יכול להכניס בהם רוח חיים ולהחיותם מחדש.

בזה יש תשובה ניצחת לדבריו של פרעה הרשע שרצה להחדיר יאוש בבני ישראל שאין מועיל להם תשובה, שעליהם ללמוד מתחיית המתים של הגוף, שגם מי שנחשב כמת ברוחניות מחמת עוונותיו, מכל מקום על ידי שיעשה תשובה ויתחרט על מעשיו ויקבל על עצמו לילך בדרך הטוב, יקויים בו תחיית המתים ברוחניות ושוב יחיה מחדש.

וידוע דרמ"ח מצוות עשה הם כנגד רמ"ח איברי האדם, ושם"ה מצות לא תעשה הם כנגד שם"ה גידין

א), וגם אם האדם רחוק בתכלית הריחוק מהש"ת, אם ישוב מיד יקבלו כמו שכתוב (יחזקאל יח, כג) "חי אני נאם ה' אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחייה", רצה לומר חי אני, שהקב"ה הוא מחיה הכל, וגם הרשעים הרחוקים שהם קרוים מתים, מכל מקום בשוב רשע מדרכו וחייה, שעל ידי התשובה הוא שוב נהיה במדרגת חי.

וראייה לדבר מתחיית המתים הגשמי, דכאשר הגוף מת בוודאי אין בו שום לחלוחית של חיות, ומכל מקום ברצון הש"ת הוא מחיה אותם כמו שנאמר (שם לז, ג) התחינה העצמות האלה, ואם כן מכל שכן נשמות הרשעים שהם מתים מחמת שהם רחוקים מהש"ת, והרי יש בהם רוח חיים, ולכן בשובם מחמתם שוב יחזרו לחיות.

הלימוד מהנחש שהקב"ה יכול להכניס רוח חיים גם בעץ יבש

והנה רצונם של פרעה והמצרים והתחכמותם על ישראל, היה במטרה שישקעו שם ישראל בחטאים ועבירות חמורות, והשתדלו מאד להפילם ולהכניסם למ"ט שערי מומאה ח"ו, עד שבאו לידי מצב שאם היו שם עוד רגע אחד לא היו יכולים לצאת לעולם, כפי שכתב הארזי"ל (סידור הארזי"ל, כפיסקא מצה 10) על הכתוב (שמות יב, טז) ולא יכלו להתמהמה, שאם היו נשארים שם עוד רגע אחד, היו נופלים ח"ו לשער החמישים של הטומאה ואז

לפי זה יבואר היטב דברי המדרש
תנחומא ששאל מי שעמד להתפלל
ובא הנחש ונשכו מהו שיפסיק, דרמזו על
ענין הנ"ל דכאשר האדם עומד להתפלל
ורוצה להתקרב אל ה', בא אליו הנחש
הקדמוני להכניס בו יאוש שאדם חוטא
כמותו אינו ראוי לעבוד את ה' ואין לו
להתפלל כי ממילא אין שומע לו, כי ננעל
הדלת בעדו ואי אפשר לו לעשות
תשובה ולתקן מעשיו מחמת שהוא כבר
נחשב כמת.

לזה אמרו, כך שנו רבותינו שאפילו
נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, כי
הלא מהנחש גופא למדנו הענין של
תחיית המתים, שאם בעיץ יבש ודומם
נכנס רוח חיים ונהפך לנחש, כל שכן
בגוף, ואם כן בגוף גשמי, כל שכן וקל
וחומר בנשמה רוחנית שבכל מצב שייך
בו ענין של תחיה מחדש.

בזמן מתן תורה הוכח שיכולים להחיות הנפש מחדש

על פי דבריו יבואר מה שאמרו חז"ל
(שבת פח, ב), אמר רבי יהושע בן לוי,
כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך
הוא יצתה נשמתן של ישראל שנאמר
(שיר השירים ה, ו) נפשי יצאה בדרבו.
ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן,
דיבור שני היאך קיבלו, הוריד מל שעתיד
להחיות בו מתים והחיה אותם. ולכאורה
הוא פלא כל הענין, דהלא בוודאי היה
ביכולת כלפי מעלה לומר הדברות באופן
שלא תצא נשמתן של ישראל ושלא יהיו
צריכים להחיותם מחדש לאחר כל
דיבור.

שבאדם (זה"ק, פרשת וישלח, ח"א דף קע, ב).
ואף אם עבר אדם על כל העבירות ולא
קיים שום מצות עשה, ונמצא שאין בו
שום חיות כלל, מכל מקום אם עשה
תשובה, והרי לכמה ראשונים עצם
התשובה היא מצות עשה, ולהרמב"ם
הוידוי הוא מצות עשה דאורייתא, נמצא
הוא מחיה את האיבר המתייחס אל
מצות התשובה, וכשמחיה איבר אחד
בוודאי יוכל להחיות הכל, והוא קל
וחומר מתחיית הגוף, שמעצם אחד
שבגוף שאינו כלה זוכים לתחיית הגוף
כולו, ואם זה אמור בגוף שכבר נתהוה
עפר, והגוף מתחילה היה דבר חומרי
ואין בו חיות כלל מצד עצמו, קל וחומר
לנשמה שהיא מחיה את הגוף, שבוודאי
היא יכולה לחיות מצד איבר אחד
המתייחס אל מצות התשובה, שממנו
יבוא חיות לכל הנשמה. עכדה"ק
ובתוספת ביאור.

התחזקות שלא ליפול ליאוש בשום מצב

כאמור זהו דרך היצר להכניס
באדם יאוש גמור, עד שיהא
בטוח בלבבו שכל כך נתרחק מהשי"ת
עד שאין לו עוד שום תקוה. וזהו
הרמז במה שאמרו חז"ל (שבת קה, ב)
כך אומנתו של יצר הרע, היום אומר
לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך
עד שאומר לו לך עבוד עבודה זרה
והולך ועובר. דזהו מדרכי היאוש
לומר לאדם שהוא כבר יכול לעשות
כך וכך כפי שלבו משתוקק וחומר,
כי ממילא אין לו עוד תקוה לעשות
תשובה.

האמין שאם הקב"ה שולח אותו למצרים הרי שבלי שום ספק יעלה בידו להוציאם, אולם הוא סבר שמחמת שפלות מצבם של בני ישראל שם, כמו שמען שר של מצרים (ילקוט, פרשת בשלח, רמז רלד; זו"ק, פרשת אמור, ח"ג נדף קא, ב) הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה וכו', הרי אף שיצאו בגופם מגלות שעבוד מצרים, מכל מקום עדיין יהיו משעובדים להם ברוחניות ויהיו נתונים תחת טומאת קליפת מצרים. ולכן פירש רש"י, וכי אוציא את בני ישראל - ואף אם חשוב אני מה זכו ישראל שתעשה להם נס ואוציאם ממצרים. רצ"ל שמחמת חטאייהם אין להם זכות להינאל, ואם כן שמא ישארו תחת טומאת מצרים ברוחניות.

והקב"ה השיב למשה רבינו, כי אהיה עמך וגו' בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על החר הזה, ורמז לו שבשעת מתן תורה על הר סיני תצא נשמתם של ישראל ובכל דיבור יביאו להם טל של תחיה להחיותם, וזהו לימוד גדול לבני ישראל שגם אם יהיו במצב של מיתה ברוחניות מחמת רוב פשעיהם, מכל מקום יתחזקו בידיעה שיכולים לזכות לתחיית המתים ברוחניות. ובוה הניח הקב"ה דעתו של משה רבינו, דאף שבני ישראל נתונים כעת במצב קשה ברוחניות מכל מקום יעלה בידם על ידי קבלת התורה לשוב ולחיות כגוף ובנפש.

תחיית הנפש

היא בחינת יצירה חדשה

ענין זה יש לרמז במה שכתב בספה"ק באר מים חיים (פרשת בראשית, ד"ה

ונקדים מה שכתב זקה"ק מוהרצ"א זי"ע בבני יששכר (מאמרי סיון, מאמר ב, אות ה) דבשעת קבלת התורה נתיראו בני ישראל וחששו מי יוכל לעמוד באלה ושמא לא יעלה בידם לקיים כל התורה לפרטיה ודקדוקיה, ושמא ייכשלו בחטא וכו', כי הלא בשך ודם המה, ובפרט אחר שבהיותם במצרים נפלו ועברו עבירות חמורות. עד שניחמם השי"ת והודיעם שלא יתייאשו שכן הקדים להם כבר כח התשובה, ועל זה רמז באמרו (שמות יט, ה) ועתה אם שמוע תשמעו בקולי וגו', אין ועתה אלא לשון תשובה (בראשית רבה כא, ו), דעל ידי שישובו מדרכם הרעה יוכלו לקבל את התורה, עיי"ש דבה"ק.

לבן סיבב הקב"ה במיוחד שבכל דיבור ודיבור תצא נשמתם של בני ישראל, ובכל פעם יביאו טל של תחיה להחיותם, לרמז להם ענין זה, דאם שייך ענין תחיית המתים כגוף החומרי, הרי היכן שהגוף קיים אלא שהגשמה אינה קיימת מחמת החטאים, בוודאי ובוודאי ששייך בו תחיים המתים ברוחניות על ידי שיעשו תשובה שלימה ויקבלו על עצמם עול תורה ומצוות.

יצאה מגלות מצרים ברוחניות

בדרך זה יבוארו הכתובים (שמות ג, יא-יב), ויאמר משה אל האלקים מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים, ויאמר כי אהיה עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על החר הזה. דהנה משה רבינו בוודאי

המתים ברוחניות ולהיות בריה חדשה. ונרמז בלשון הכתוב, וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה, וכאשר האדם מרגיש בתחתית המדרגה, כי שחה לעפר נפשנו דבקה לארץ בטננו, אז יתחוק בידיעה שיכול להתחדש ביצירה חדשה על ידי תשובה שתכניס בו חיות חדשה בכחינה של תחיית המתים.

זהו שאמר הכתוב, לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, שהם יכולים לצאת מגלות מצרים, הן מהגלות הגשמית והן מהגלות הרוחנית, שיזכו לצאת מכל שערי הטומאה ולתקן כל מעשיהם וכל החטאים שחטאו בהיותם בערות הארץ. ואם תאמר שהלא הם במצב של רשעים בחייהם קרויים מתים, לזה הסמיך המסורה את הכתוב לכן אמור הנני נותן לך את בריתי שלום, שזה אמור אצל פנחס שמצינו בו ענין תחיית המתים, שחזר לחיות אחר שפרחה ממנו נשמתו (זוה"ק, פרשת פנחס, ח"ג דף ריו, א), וכאמור שזהו לימוד גדול שאם הגוף הגשמי יכול לקום לתחייה, כל שכן הנשמה הרוחנית.

[מתוך ד"ק בעידן רעוא דרעוין
ש"ק פרשת וארא תשנ"ד]

וייצר) לבאר הכתוב (בראשית ב, ז) וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה וגו', וכרש"י שבראו בשתי יצירות, ומבאר זאת באריכות גדולה כדרכו על בחינת בעלי תשובה, שלא יאמר החוטא בדעתו הנה חטאתי עויתי פשעתי, עברתי ושנתי ושילשתי עד אין ספורות, מורד ומומר הייתי עם ה' מיום דעתי אותו, איזה תקנה יש לי ואיך אבוא עוד לפני קוני, כבושת גנב כי ימצא כן כושתי ממעשים לשוב לפניו עוד ולדבקה בו, איך ארמוס חצרו ואיך אספר חוקיו, הלא כמה וכמה פעמים חזרתי בתשובה והבטחתי לבוראי שלא אשוב עוד לכסלה ושאלך כדרכו לשמור מצוותיו וחוקיו, ובכל פעם חזרתי לסורי וככלב שב אל קיאו, ואיך אבוא עוד אל המלך לבקש ולהתחנן לפניו ועוונותי הרבים מבדילים ביני לבינו. ועל כן רמזה תורה שישנם שתי יצירות באדם, כי כשאדם זוכה לעשות תשובה לפני ה' הריהו נהפך לאיש אחר ולכריה אחרת ממה שהיה, כקטן שנולד דמו בלי שום חטא, עיי"ש עוד.

ולא אמור יבואר שפיר, דאף שהאדם מחמת חטאיו נחשב כמת, מכל מקום הכין הקב"ה מראשית הבריאה את הענין של שתי יצירות, והיינו שיכול ליכות לבחינה של תחיית

לקיים רצון צדיק!

המעוניינים לתרום להדפסת גליונות הד"ת
לכבוד השמחה במעונם או להנציח קרובים
נא יפנו מבעוד מועד בטלפון: 052-7140042

הבחור החשוב הי"ו

לזכר עולם יהיה צדיק כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה
זכותו הגדולה תגן עליו שייזכה בקרוב למצוא את זיווגו הנכון
ולתקם בית נאמן בישראל, ויראה רוב אושר ונחת דקדושה כל הימים

הרה"ח ר' **מנחם מענדל רייך** הי"ו

קרית בעש"ט, פתח תקוה

לעילוי נשמת

זקינתו מרת **חיה דבורה** ע"ה ב"ר מנחם מנדל הכהן ז"ל **הלפריץ**

אשת הרה"ח ר' **יצחק אייזיק הלפריץ** ז"ל

נלב"ע ביום כ"ח טבת תשנ"ה

תנצב"ה

מרת **ויינרייך** תחי' - בני ברק

ובניה **וחתניה** הי"ו

לעילוי נשמת בעלה, אביהם וחותנם

הרה"ח ר' **יששכר דוב (בעריש) הכהן** ז"ל ב"ר ירחמיאל ישראל ז"ל **ויינרייך**

מיקירי עדתנו הק', שזכה לשמש בקודש אצל כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע

נלב"ע ביום ד' שבט תשפ"א

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **אהרן אפרים פישל** ב"ר אברהם יצחק ז"ל **רוזנטל**

נלב"ע בדמי ימיו ביום ה' בשבט תשמ"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו הרה"ח ר' **יעקב רוזנטל** הי"ו - נתניה

ונכדיו ונכדותיו הי"ו

הרה"ח ר' **ישי הכהן לוינשטיין** הי"ו

בני ברק

לעילוי נשמת

חמיו הרה"ח ר' **אלכסנדר** ב"ר שמואל צבי ז"ל **שנמג**

נלב"ע ביום ה' שבט תשס"ז

תנצב"ה

משפחת ברנדסדורפר הנכבדה הי"ו
לעילוי נשמת
בעלה ואביהם היקר
מנכבדי וחשובי קהל עדתנו הק'
הרה"ח ר' **אברהם מאיר** ב"ר שלום ז"ל **ברנדסדורפר**
נלב"ע ביום ש"ק פרשת בא, ו' שבט תשפ"ב
תנצב"ה

הרה"ח ר' **יעקב שמעון** שר הי"ו
קרית צאנז, נתניה
הרה"ח ר' **שלום אליעזר** שר הי"ו
קרית צאנז, נתניה
הרה"ח ר' **אריה אשר שטיסל** הי"ו
קרית צאנז, נתניה
לעילוי נשמת

אביהם וחותנו הרה"ח ר' מיכאל ב"ר יעקב שמעון ז"ל **שער**
מראשוני וחשובי תושבי קריה נאמנה קרית צאנז נתניה
נלב"ע ביום ח' שבט תשנ"ב
תנצב"ה

משפחת שיף הנכבדה הי"ו
לעילוי נשמת
הרה"ח ר' **חיים ישעיה אשר** ז"ל ב"ר מרדכי אלימלך הלוי ז"ל **שיף**
מחשובי מתפללי ביהמ"ד 'דברי חיים' צאנז בפתח תקוה
נלב"ע ביום ש"ק ח' שבט תשנ"ג
תנצב"ה

משפחת רייניץ הנכבדה הי"ו
לעילוי נשמת אביהם וזקניהם
הרבני החסיד המופלג חומר מוגזע אראלים ותרשישים
מחשובי תלמידיו של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע ומפארי עדתנו הק'
מוה"ר **יוסף שלמה** ז"ל בן הגה"צ מוה"ר שמואל דוד זצ"ל הי"ד **רייניץ**
נלב"ע ביום ט' שבט תשע"ח
תנצב"ה

הַרְה"ח ר' אַהֲרֹן יוֹסֵף לֵנְדָא הַי"ו

אַשְׁדוֹד

לְזַכּוֹת בְּנֵי הַמּו"מ בְּתוֹרֵי"ש הַבְּה"ח אַבְרָהָם שִׁיחִי

לְרַגֵּל שְׂמֹחַת נִישׁוּאָיו בְּמִזֵּל טוֹב

עַב"ג תַּחִי בַת הַרְה"ח ר' יַעֲקֹב בְּרַגְרַג הַי"ו

הַחַתֻּנָּה אִי"ה בְּיוֹם רֵאשׁוֹן הַבַּעַל"ש, ד' שֶׁבַט, בְּאוֹלְמֵי אֶרְמוֹנוֹת חָן בְּנֵי בְּרַק
יִזְכּוּ לְהַקִּים בֵּית נֶאֱמָן בִּישְׂרָאֵל וְיַעֲלֶה זִיווְגַם יִפְ"ה יִפְ"ה, וְלָרֹב נַחַת וְאוֹשֵׁר כְּה"י

הַר"ד יַצְחָק אַהֲרֹן בְּרִיל הַי"ו

בֵּית שֶׁמֶשׁ

בֶּן הַרְה"ח ר' חַיִּים מֵאִיר הַי"ו, וַחֲתָן הַרְה"ח ר' אַבְרָהָם שְׁפִיֶצֶר הַי"ו

לְזַכּוֹת בְּנֵי יִשְׁעִיָּה יַעֲקֹב שִׁיחִי שְׁנוּלָד בְּמִזֵּל טוֹב

יִזְכּוּ לְגַדְלוֹ לְתוֹרָה לַחֹפֶה וְלִמְעַש"ט, וְלָרֹב נַחַת וְאוֹשֵׁר כְּה"י

הַר"ד יְקוֹתִיאֵל יְהוּדָה וַיִּנְבְּרַגְרַג הַי"ו

קְרִית צַאנֹו, נְתַנְיָה

בֶּן הַרְה"ח ר' נִפְתָּלִי הַרְצַקָּא הַי"ו, וַחֲתָן הַרְה"ג ר' יִשְׁכָּר דוֹב אֵלִיאֵס שְׁלִיט"א

לְזַכּוֹת בְּנֵי יַעֲקֹב שִׁיחִי שְׁנוּלָד בְּמִזֵּל טוֹב

יִזְכּוּ לְגַדְלוֹ לְתוֹרָה לַחֹפֶה וְלִמְעַש"ט, וְלָרֹב נַחַת וְאוֹשֵׁר כְּה"י

הַר"ד שִׁמְעוֹן גּוֹטְמָן הַי"ו

יְרוּשָׁלַיִם

בֶּן הַרְה"ג ר' שְׁלֹמֹה צְבִי שְׁלִיט"א, וַחֲתָן הַרְה"ח ר' מֹשֶׁה יַצְחָק לִיִּסְצִין הַי"ו

לְזַכּוֹת בְּתוֹ תַּחִי שְׁנוּלָדָה בְּמִזֵּל טוֹב

יִזְכּוּ לְגַדְלָהּ לְבַעַל תוֹרָה לַחֹפֶה וְלִמְעַש"ט, וְלָרֹב נַחַת וְאוֹשֵׁר כְּה"י

הַר"ד נִפְתָּלִי מְרַדְכִי גְלִיק הַי"ו

אַלְעֵד

בֶּן הַרְה"ג ר' יַעֲקֹב שְׁלִיט"א, וַחֲתָן הַרְה"ח ר' יְקוֹתִיאֵל יְהוּדָה שְׁלִיִּנְגֵר הַי"ו

לְזַכּוֹת בְּתוֹ תַּחִי שְׁנוּלָדָה בְּמִזֵּל טוֹב

יִזְכּוּ לְגַדְלָהּ לְבַעַל תוֹרָה לַחֹפֶה וְלִמְעַש"ט, וְלָרֹב נַחַת וְאוֹשֵׁר כְּה"י